

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Музичука Олександра Миколайовича на – дисертацію Шатохіна Володимира Петровича на тему «Адміністративно-правове забезпечення організації публічного контролю на транспорті», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право»

Актуальність дисертації. Важливість транспортної сфери для держави, зосередження на транспорті значних матеріальних цінностей, безперервність руху транспортних засобів, цілодобовий режим роботи транспортних підприємств, скупчення на об'єктах транспортної інфраструктури соціально незахищених осіб та осіб з антисоціальною поведінкою, а також існування низки спеціальних вимог та правил щодо транспортної галузі, виконання (дотримання) яких є необхідною умовою безпечного функціонування транспорту, обумовлюють потребу забезпечення плідного наукового підґрунтя щодо досягнення окресленої мети.

У даному контексті роль науки тим вагоміша, що транспортна сфера знаходиться на стику багатьох галузей і дисциплін. Нею охоплені економічні, правові, соціальні, управлінські, комунікативні, техніко-технологічні, фізіологічні, психологічні та інші аспекти людського існування. Вона пов'язана з вирішенням величезного масиву наукомістких проблем, які виникають у найрізноманітніших площинах сучасного життя. Така багатоплановість проблематики вимагає застосування обширного наукового інструментарію з різних галузей знань. При цьому серед великої множини напрямів наукового забезпечення роботи транспорту особіно стоїть юриспруденція.

Транспортна галузь не стала винятком: ключові процеси її функціонування завжди протікають у канві, торованій правом, а відтак - значною мірою обумовлюються станом науково-правових досліджень. Останні сприяють вдосконаленню існуючого правового базису, визначають зміст галузевих концепцій, формують уявлення про принципи, цілі, пріоритети, форми та методи втілення галузевої політики.

Проблема належного правового забезпечення функціонування транспорту була і залишається однією з найбільш складних як у загальній теорії права, так і в галузевих науках. Цим питанням присвячено низку монографій, дисертацій, навчальних посібників, наукових статей тощо, у яких аналізується сутність та зміст цієї проблеми, визначаються особливості її забезпечення на різних видах транспорту, узагальнюється практика застосування (реалізації) галузевих правових норм, висловлюються рекомендації щодо її удосконалення тощо. Разом з тим, проблеми забезпечення належного функціонування транспортної галузі адміністративно-правовими заходами, насамперед контрольно-наглядового характеру, є малодослідженими, в існуючих наукових працях вона представлена фрагментарно або в рамках ширшої адміністративно-правової проблематики, без комплексного підходу. Таким чином, необхідні для практики наукові дослідження сутності та особливостей організації здійснення публічного контролю на транспорті в Україні виконані далеко не повністю. Цілісного монографічного дослідження, спрямованого на вивчення адміністративно-правових засад організації такого контролю на транспорті в Україні, дотепер не було.

Дисертація В.П. Шатохіна є одним з перших монографічних досліджень, у якому вироблено концептуальні засади адміністративно-правового забезпечення організації публічного контролю на транспорті, спрямованих на формування ефективної, прозорої та інтегрованої системи контрольних заходів, яка враховує сучасні виклики суспільного розвитку, забезпечує баланс інтересів держави, суспільства та учасників транспортного процесу, а також сприяє сталому розвитку транспортної галузі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота, запропонована В.П. Шатохіним, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження,

дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного, методологічного, філософського спрямувань з проблематики становлення та розвитку публічного контролю транспортних засобів. Список літератури містить 226 джерел.

Високий ступінь вірогідності і наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено також використанням низки загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, до яких належать діалектичний, аксіоматичний, індуктивний, дедуктивний, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, структурно-функціональний, соціологічний, статистичний та прогностичний методи. Їх застосування визначається системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. Так, індуктивний та дедуктивний методи застосовувалися при узагальненні та аналізі емпіричної інформації з тематики дослідження; логіко-семантичний – при поглибленні та конкретизації понятійного апарату, визначенні сутності, особливостей та значення публічного контролю у забезпеченні безпеки транспортних сполучень; порівняльно-правовий – при компаративному аналізі вітчизняних та зарубіжних загальнообов'язкових правил руху транспорту; формально-юридичний – при дослідженні норм як вітчизняного, так і зарубіжного законодавства, з'ясуванні змісту і значення використаних у них термінів; структурно-функціональний – при аналізі повноважень суб'єктів контролю на транспорті, виявленні недоліків в їх діяльності; соціологічний – при з'ясуванні позицій і думок практиків щодо сучасного рівня забезпечення безпеки на транспорті, ефективності контрольних заходів, що їх вживають органи державної влади. Все це дозволило здобувачеві сформулювати ряд важливих наукових положень, висновків та рекомендацій.

Висновки, зроблені у дисертації, зокрема пропозиції щодо удосконалення організаційно-правового механізму організації публічного контролю на

транспорті, здатні суттєво покращити вказані напрями науки адміністративного права.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Положення дисертації ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора. Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається тим, що за характером розглянутих питань вона є новим за змістом комплексним дослідженням адміністративно-правових засад організації публічного контролю на транспорті в Україні, в якому сформульовано важливі для правозастосовної практики положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем. Дисертантом проаналізовано значний масив нормативно-правових актів - як законодавчих, так і підзаконних, загальнотеоретичних наукових праць українських і зарубіжних учених, розробок фахівців у галузі теорії держави і права, адміністративного права і процесу; теорії управління.

Дисертаційне дослідження В.П. Шатохіна тісно **корелюється з низкою державних і відомчих програм, планів, концепцій**: дисертацію виконано відповідно до основних положень Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 р. № 12-21, Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722, Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1550, а також тем наукових досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (реєстраційний номер 0118U100436) та «Адміністративно-правові засоби забезпечення публічного порядку в Україні» (реєстраційний номер 0118U100442).

Методологічну основу наукової роботи становить раціональна сукупність методів наукового пізнання, обрана дисертантом з урахуванням специфіки поставленої мети, об'єкта та предмета дослідження. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань автор використав широкий комплекс загальних і спеціальних методів дослідження.

Слід зазначити, що перераховані методи були використані в органічному поєднанні та взаємозв'язку, що дало змогу всебічно розглянути предмет дослідження, висвітлити пов'язані з ним проблеми, виробити комплексний підхід до їхнього вирішення.

Аналіз дисертації В.П. Шатохіна дозволяє зробити висновок про обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій. Яскраве свідчення цього – значний обсяг використаних джерел. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

На особливу увагу заслуговує **наукова новизна одержаних результатів**. Зміст дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що автор обґрунтував низку концептуальних положень, які відрізняються науковою новизною. В першу чергу, слід відмітити, що дисертантом вперше визначено публічний контроль за дотриманням законодавства на транспорті як комплексну систему заходів, що включає функціональні (загальні і спеціальні), нормативні (переважно адміністративно-правові) та інституційні (державні, громадські і муніципальні) механізми, спрямовані на забезпечення відповідності діяльності суб'єктів транспортної системи вимогам законодавства, стандартів безпеки, швидкості та комфортності перевезень, екологічних норм та ефективного використання транспортної інфраструктури, особливо з урахуванням специфіки роботи в умовах воєнного стану.

В роботі обґрунтовано та запропоновано доцільність створення автоматизованої системи транспортного контролю, що забезпечить централізовану координацію між контролюючими суб'єктами в транспортній сфері, оптимізує процес обміну інформацією між органами державної влади,

місцевого самоврядування, перевізниками та іншими зацікавленими сторонами, підвищить прозорість та ефективність контролю на транспорті, зменшивши дублювання функцій і бюрократичних процедур; обґрунтовано недоцільність прийняття окремого закону про контроль на транспорті, що може створити більше проблем, ніж вирішити, зокрема через дублювання норм транспортного законодавства, втрату цілісності та ускладнення правового регулювання контрольних процедур, додаткове навантаження на суб'єктів ринку, підвищення бюрократичного навантаження та збільшення витрат державного бюджету на його розробку, прийняття та реалізацію. Рациональнішим підходом визнано вдосконалення вже наявного законодавства, інтеграцію необхідних змін у чинні нормативно-правові акти на транспорті, подальшу концентрацію зусиль на цифровізації процесів контролю, впровадженні сучасних технологій моніторингу контрольних заходів та автоматизації перевірок.

Крім цього запропоновано комплекс законодавчих змін, спрямованих на урегулювання питань використання безпілотних транспортних засобів, зокрема доповнення Закону України «Про транспорт» окремим розділом «Безпілотні транспортні засоби», який регулюватиме правові, технічні та організаційні аспекти впровадження, сертифікації, експлуатації, реєстрації та контролю за такими засобами, визначатиме вимоги до їхньої інфраструктури, інтеграції в транспортну систему, відповідальності за порушення, пов'язані з їх використанням, та страхування ризиків, враховуватиме міжнародні стандарти, сприятиме науково-дослідній діяльності у цій сфері та забезпечуватиме безпеку учасників руху та громадян, з акцентом на прозорість, інноваційність та відповідність сучасним викликам.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблем реалізації повноважень суб'єктами здійснення публічного контролю за дотриманням законодавства на транспорті, а також шляхів їх розв'язання в адміністративно-правовій площині.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути

основою для напрацювання дієвих пропозицій і рекомендацій щодо розв'язання проблем ефективного адміністративно-правового забезпечення публічного контролю на транспорті, для удосконалення чинного законодавства, що регламентує діяльність суб'єктів здійснення такого контролю; використання одержаних результатів дозволить покращити організацію перевірок, моніторинг якості послуг, реагування на правопорушення, а також сприятимуть підвищенню прозорості транспортної галузі, покращити практичну діяльність відповідних суб'єктів.

Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що свідчить про повноту викладу матеріалу дослідження в друкованих працях.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем достовірності. Про це свідчать позитивні відгуки авторитетних вчених-адміністративістів; успішна апробація на кафедральних заходах, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Структура роботи характеризується продуманістю, послідовністю, збалансованістю складових і підпорядкованістю їх реалізації мети та основних завдань дослідження.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Робота В.П. Шатохіна є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, важливе з точки зору підвищення ефективності організації публічного контролю на транспорті та адміністративно-правового забезпечення цього процесу.

Однак, як і при дослідженні будь-якої достатньо складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і звісно, насамперед, напрямами подальшої розробки даної проблеми. В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід вказати і на певні його **дискусійні моменти**, зокрема:

1. У роботі публічний контроль на транспорті розглядається як комплекс заходів та механізмів, однак відсутнє чітке теоретико-правове розмежування між «контролем», «наглядом» та «моніторингом». Автор слушно зазначає, що контроль є ширшим поняттям, ніж нагляд, проте не наводить обґрунтованої класифікації видів контролю у правовому полі України. Також не вказано, яким чином зміст поняття публічного контролю адаптується до особливостей транспортної галузі в умовах воєнного стану. Це знижує рівень концептуальної завершеності теоретичних висновків та створює неоднозначність у трактуванні категорій, що є ключовими для теми дослідження.

2. Попри загальний опис нормативно-правової бази у сфері організації публічного контролю на транспорті, дисертантом не здійснено системного аналізу її ефективності. Робота містить характеристику чинних законів та підзаконних актів, однак відсутній аналіз правових прогалин, колізій або дублювань між нормами, що регулюють здійснення контролю на транспорті. Також недостатньо уваги приділено гармонізації українського законодавства з нормами права ЄС, попри задекларовану мету адаптації до європейських стандартів, що обмежує практичну цінність запропонованих висновків.

3. У дисертації окреслено систему суб'єктів публічного контролю за додержанням законодавства на транспорті, проте характеристика їх функцій та повноважень здебільшого носить описовий характер. Не здійснено ґрунтовного аналізу функціональних повноважень кожного суб'єкта, меж їхньої компетенції та форм взаємодії між собою. Також відсутня деталізація організаційно-правових форм участі громадськості у здійсненні контролю та способів

забезпечення їхньої правосуб'єктності, що обмежує цінність висновків при розробці практичних механізмів координації суб'єктів контролю.

4. Запропоновані автором напрямки вдосконалення публічного контролю на транспорті в основному мають декларативний характер. Такі положення, як запровадження автоматизованої системи транспортного контролю чи розширення громадського нагляду за допомогою цифрових платформ, не підкріплені ані аналізом нормативної бази, ані прикладами їх ефективного впровадження. Не обгрунтовано також, які органи влади будуть відповідальними за реалізацію запропонованих змін, а також не розглянуто можливі правові ризики та обмеження, що знижує рівень прикладної доцільності дослідження.

5. У роботі не в повному обсязі враховано міжгалузеві відмінності транспортної системи України. Залізничний, морський, автомобільний і авіаційний транспорт мають різні правові режими контролю, однак в дисертації їхній аналіз здебільшого узагальнений. Брак окремого аналізу галузевої специфіки призводить до того, що деякі висновки та рекомендації виглядають універсалізовано й не враховують реальних відмінностей у функціонуванні транспортних підсистем. Це певною мірою знижує цінність дисертації як джерела подальших галузевих правових рішень.

Проте висловлені зауваження підтверджують складність та багатоаспектність теми обраної для дисертаційного дослідження, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Вивчення змісту дисертації та наукових публікацій дає змогу дійти висновку про відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи порушення інших видів принципів та правил академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійний характер рецензованого дослідження. Зазначене підтверджується наявністю відповідних посилань на згадані автором по тексту

літературних джерел, зокрема під час використання ідей, розробок, відомостей тощо.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому. Дисертація Шатохіна Володимира Петровича на тему «Адміністративно-правове забезпечення організації публічного контролю на транспорті» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеною, самостійною кваліфікаційною науковою працею, що пройшла належну апробацію, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для адміністративного права та розвитку науки в цілому. Поставлене наукове завдання виконане на належному рівні.

Викладене дозволяє зробити **загальний висновок** про те, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правове забезпечення організації публічного контролю на транспорті» є кваліфікованою науковою працею, виконаною здобувачем особисто, вирішує важливе наукове завдання, є актуальним, завершеним, таким що має теоретичну і практичну значущість і відрізняється науковою новизною. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам, сформульованим у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а його автор – Шатохін Володимир Петрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент -
проректор Харківського національного
університету внутрішніх справ,
Заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор

Олександр МУЗИЧУК